



## Justis- og beredskapsdepartementet

Postboks 8005 Dep  
0030 OSLO

Politidirektoratet

Deres referanse:  
20/4021

Vår referanse:  
20/110089 - 41

Dato:  
28.01.2021

## Politidirektoratets hørings svar - Høring om forslag til ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte

Justis- og beredskapsdepartementet sendte den 4. september 2020 på høring forslag til ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte. Den nye loven skal erstatte lov 20. april 2001 nr. 13 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling m.m. (voldsoffererstatningsloven) og forskrift 23. januar 1981 nr.8983 om erstatning fra staten for personskade voldt ved straffbar handling (voldsoffererstatningsforskriften). Høringsfristen var 4. desember 2020. Politidirektoratet beklager oversittelse av fristen og anmoder om at vårt innspill likevel tas i betraktning i det videre høringsarbeidet.

Politidirektoratet har forelagt høringen for samtlige politidistrikter, Kripos og Politihøgskolen. Direktoratet har mottatt høringsinnspill fra Troms politidistrikt og Oslo politidistrikt. Uttalelsene ligger vedlagt og er delvis innarbeidet og kommentert i vårt hørings svar.

Politidirektoratets hørings svar følger samme punktvis oppsett som høringsnotatet. Vi har kommentert de delene av lovforslaget som særlig treffer politiet og påtalemyndigheten.

### 1. Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet har sendt på høring forslag til ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte. Formålet med ny lov er å gi en langt mer effektiv erstatningsordning hvor alle som er tilkjent erstatning fra skadevolder for nærmere angitte volds- eller seksuallovbrudd skal kunne få utbetalt erstatning fra staten tilnærmet automatisk og umiddelbart uten å fremme søknad. Behovet for ny lov er begrunnet i at voldsoffererstatningsregelverket er komplisert og uoversiktlig. Videre at regelverket er vanskelig forståelig for den som skal søke erstatning, samt krevende å forvalte. At det er tidkrevende å behandle søknadene betyr også at det blir lang saksbehandlingstid ved Kontoret for voldsoffererstatning.

Den 6. februar 2015 oppnevnte regjeringen voldsoffererstatningsutvalget for å foreta en samlet prinsipiell og lovteknisk gjennomgang av voldsoffererstatningsordningen. Utvalget la den 23. juni 2016 frem utredningen NOU 2016: 9 Rettferdig og forutsigbar – voldsskadeerstatning, som ble sendt på høring 2. november 2016. Politidirektoratet avga

## Politidirektoratet

---

høringssvar den 24. mars 2017 hvor direktoratet støttet utvalgets forslag til ny lov og kommenterte utvalgets utredning.<sup>1</sup>

Etter departementets syn innebærer ikke voldsoffererstatningsutvalgets forslag til ny lov de nødvendige forenklinger, men gjør ordningen ytterligere komplisert. Departementet har derfor sett det nødvendig å fremme et annet og mer omfattende lovendringsforslag enn det som er foreslått i NOU 2016: 9.

Departementets forslag til ny lov har som mål at voldsutsatte raskt skal få utbetalt erstatning, og at voldsutsatte skal slippe å bruke ekstra krefter på å finne informasjon og søke om erstatning. Alle som har krav på erstatning fra staten og som ønsker dette, skal få erstatning. Samtidig legger ny lov opp til at skadevolder skal holdes ansvarlig. Departementets forslag innebærer at det stilles krav om at skadevolder må være dømt til å betale erstatning til den voldsutsatte. Den voldsutsattes erstatningskrav skal som utgangspunkt behandles av domstolen i straffesaken. Alternativt må den voldsutsatte gå til sivilt søksmål mot skadevolder og få dom på erstatning. Dette vil for eksempler være tilfellet dersom påtalemyndigheten henlegger saken eller saken er strafferettslig foreldet.

Politidirektoratet ser klart behovet for ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte som sikrer større grad av forutberegnelighet og forenkler forvaltningen av loven, samt gjør den mer tilgjengelig og forståelig for den voldsutsatte. En forutsetning for departementets forslag er at de sivile kravene får en fullgod behandling i straffesaken. Departementet viser i høringsnotatets punkt 2 til at dette ofte ikke er tilfellet i dag.

Politidirektoratet kan ikke se at det i høringsnotatet redegjøres for hvilke konsekvenser departementets forslag til ny lov vil kunne få for politiet og påtalemyndigheten. Forholdet til straffeprosesslovens regler om sivile krav er ikke omtalt i høringsnotatet, og det er heller ikke foreslått endringer i straffeprosesslovens regler om dette.

Forslaget til ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte synes likevel å forutsette at alle erstatningskrav skal behandles fullstendig i straffesaken. Dersom forslaget skal forstås slik at erstatningskrav som ellers ikke ville blitt tatt med i straffesaken heretter skal behandles fullt ut, vil det måtte påregnes merarbeid for politiet og påtalemyndigheten både knyttet til forberedelse av erstatningskravet og behandlingen av dette i straffesaken. Vi legger også til grunn at forslaget vil innebære en økning i antall klager over ulike typer påtaleavgjørelser. Forslaget vil etter Politidirektoratets vurdering kunne få betydelige konsekvenser for politiets og påtalemyndighetens kapasitet og ressurser, og vil ikke kunne gjennomføres innenfor gjeldende økonomisk ramme og bemanning uten konsekvenser for politiets saksbehandlingstid og restanser i straffesaker. Etter Politidirektoratets syn er det nødvendig å utrede forslagens konsekvenser nærmere, herunder for politi og påtalemyndighet, før man går videre med forslag til ny lov. Vi vil redegjøre nærmere for dette i punktene nedenfor.

## **5. Hvilke handlinger kan man få erstatning for?**

Departementet foreslår å fjerne kravet om "personskade" og knytte retten til erstatning til konkrete straffebud. Når det gjelder hvilke straffebud som skal gi rett til erstatning, har departementet tatt utgangspunkt i voldsoffererstatningsutvalgets forslag, men snevret inn

---

<sup>1</sup> Vår referanse 201604295-15.

virkeområdet slik at de mindre alvorlige straffbare handlingene ikke vil gi rett til erstatning etter ny ordning.

Politidirektoratet støtter departementets forslag om at det ikke skal foreligge krav om personskade. Etter vårt syn vil dette kunne bidra til en forenkling knyttet til praktiseringen av loven. Vi er også enige i at dagens ordning, som gir et stort rom for skjønn, ikke nødvendigvis gir et mer rimelig resultat og at den kan skape rom for forskjellsbehandling.

Politidirektoratet er enig i departementets syn om at loven vil kunne bli enklere og sikre større grad av forutberegnelighet ved at lovens virkeområde angis ved en opplisting av straffebud. Direktoratet støtter imidlertid ikke departementets forslag om at loven utelukkende skal omfatte de opplistede straffebudene.<sup>2</sup>

Som påpekt i vårt hørings svar til NOU 2016:9 kan et kategorisk skille mellom straffebud være problematisk i noen henseender. Flere av de straffebudene som ikke omfattes av ny ordning, kan være åpenbart krenkende og alvorlige handlinger hvor den voldsutsatte har lidd eller lider betydelig skade av fysisk eller psykisk art. Det vil for eksempel kunne være tilfellet ved handlinger som grov smitteoverføring (§ 237a), hensettelse i hjelpeløs tilstand (§ 288) eller seksuell handling uten samtykke (§ 297).

Etter Politidirektoratets syn bør det vurderes om lovens virkeområde kan angis på andre måter enn kun ved den foreslåtte opplistingen. Det bør sikres at ny erstatningsordning ikke slår uheldig ut for den voldsutsatte. Det bør vurderes nærmere om også andre straffbare handlinger bør gi rett til erstatning, eventuelt på nærmere bestemte vilkår.

Politidirektoratet vil også bemerke at departementets avgrensning av lovens virkeområde antas å få konsekvenser for påtalemyndighetens arbeid. Valg av straffebud vil være avgjørende for den voldsutsattes rett til erstatning. Etter vår vurdering er det sannsynlig at blir et større fokus på hvilket straffebud det straffbare forholdet subsumeres under og at det dermed blir en større grad av involvering fra bistandsadvokaten og fornærmede.

Oslo politidistrikt har også fremhevet dette poenget i sitt høringsinnspill:

*"En opplisting av straffebud slik som foreslått under punkt 5.4 kan medføre en større grad av involvering fra bistandsadvokater og fornærmede når det gjelder spørsmål om subsumsjon, både på tiltalestadiet og i retten. Det samme gjelder for henlagte saker. Forslaget medfører en innsnevring fra dagens praksis, ved bla. at kroppskrenkelse, tvang, frihetsberøvelse, trusler og ran som ikke er grove faller utenfor. Dette kan medføre økt krav til etterforskning i saker hvor man enten ser klart eller har konkludert med at sakens opplysninger ikke møter det strafferettslige krav."*

Politidirektoratet er enig i distriktets innspill og tilrer vurderingen.

## **6. Hvem kan få erstatning?**

Departementet foreslår at ny lov skal følge samme avgrensning som det som gjelder ved erstatningskrav mot skadevolderen. Dette innebærer at ny ordning fullt ut skal følge alminnelige erstatningsrettslige regler.

---

<sup>2</sup> Vi viser her til departementets opplisting på side 32 og 33 i høringsnotatet.

Politidirektoratet oppfatter departementets forslag slik at det innebærer en viss innsnevring av personkretsen som kan få erstatning sammenlignet med dagens regler. Det er uklart for direktoratet om det i såkalte "tredjepersonsaker" vil bety at erstatningsspørsmålet for eventuelle tredjepersoner også forventes å bli behandlet i straffesaken.

### **8. Krav til utfall av saken**

Gjeldende voldsoffererstatningslov oppstiller ikke et krav om dom for at den voldsutsatte skal ha rett til erstatning. Departementets forslag går ut på at skadevolder må være dømt til å betale erstatning til den voldsutsatte. Erstatningskravet skal behandles fullt ut i straffesaken og erstatningen skal utmåles av retten. Der erstatningskravet ikke blir behandlet i straffesaken, er alternativet at den voldsutsatte reiser sivilt søksmål og får dom for erstatning. Departementet foreslår enkelte unntak fra kravet om dom der skadevolder er ukjent, under 15 år eller utilregnelig og i saker med et stort antall fornærmede.

Politidirektoratet ser at hensynet til fornærmede kan tilsi en samtidig behandling av erstatningskravet i straffesaken og at det vil være en fordel for den voldsutsatte å slippe å fremsette søknad om erstatning dersom spørsmålet kan avgjøres i straffesaken. Direktoratet er enig med departementet i at den voldsutsatte i saker der det foreligger dom for erstatning, bør kunne få erstatning fra staten dersom de ønsker det og skadevolder ikke har betalt for seg ved betalingsfristens utløp. Vi vil likevel understreke at et generelt krav om dom for erstatning bør utredes nærmere.

Som påpekt i høringsnotatet vil domstolene gjerne bare behandle deler av erstatningskravet i straffesak. Departementet påpeker også at erstatningskrav i enkelte tilfeller ikke vil kunne behandles i straffesaken fordi det ikke er modent til pådømmelse i straffesak. Dette vil for eksempel være tilfellet i saker ved menerstatning eller tap av varig fremtidig inntekt. Ettersom forholdet til straffeprosesslovens regler om sivile krav ikke er omtalt i høringsnotatet og det heller ikke er redegjort for hvilke konsekvenser forslaget vil kunne få for politi og påtalemyndighet, er det uklart for direktoratet om forslaget er ment å innebære en utvidet plikt for påtalemyndigheten sammenlignet med gjeldende straffeprosesslov til å behandle alle erstatningskrav og at alle erstatningskrav skal behandles fullstendig i straffesaken.

Slik Politidirektoratet oppfatter departementets forslag ligger det en forventning om at erstatningskrav kan og skal bli behandlet fullstendig i straffesaken. Vi viser til at det i høringsnotatet fremheves at en forutsetning for ny erstatningsordning er at de sivile kravene får en fullgod behandling i straffesaken. Videre viser departementet til at straffeprosesslovens regler ikke er til hinder for at erstatningskravene får en fullgod behandling og at det er mulig for domstolene å behandle de sivile kravene fullstendig i straffesaken.

Etter vårt syn er det sannsynlig at forslaget vil innebære en økning i mengden erstatningskrav som skal fremmes og behandles i straffesakene sammenlignet med dagens situasjon. Videre vil en fullstendig behandling av erstatningskravet ofte innebære at det brukes mer tid på den enkelte sak slik at saksbehandlingstiden i straffesaker blir lenger.

Både Troms og Oslo politidistrikt ser for seg at forslaget vil medføre betydelig merarbeid for politi og påtalemyndighet. Troms politidistrikt uttaler blant annet følgende om dette:

*"Det foreslås at voldsoffererstatning kun skal ytes der kravet er fastslått ved dom og at utmålingen skal følge domstolens utmåling. Dette kan i prinsippet synes som en god ordning. Vi vil imidlertid påpeke at dette vil skape betydelig merarbeid for politiet og påtalemyndigheten når det gjelder forberedelse av kravet i straffesaken. Dette synes ikke å være drøftet i høringsnotatet. Et langt større antall fornærmede (skadelidte) enn i dag vil bringe kravet sitt inn i straffesaken. Mange av disse har ikke bistandsadvokat og det hviler på politiet og påtalemyndigheten å forberede kravet for domstolen. Påtalejuristen må i disse tilfellene sørge for at fornærmede lager et oppsett over sitt krav, eventuelt hjelpe til med dette, passe på at nødvendig dokumentasjon for kravet foreligger, melde fra om kravet til domstol og tiltalte ved forsvarer, påberope bevis for kravet, osv. Ofte kommer dokumentasjonen for sent eller er mangelfull, slik at man får valget mellom ikke å fremme kravet i straffesaken eller å utsette straffesaken".*

Oslo politidistrikt fremhever at:

*"En ytterligere konsekvens av forslaget om at det må foreligge en dom for at fornærmede kan få voldsoffererstatning, kan være at politiet vil motta flere klager over henleggelse. Det er ikke usannsynlig at fornærmede vil benytte seg av klagemuligheten med tanke på erstatningsspørsmålet når deres eneste mulighet for å fremme kravet senere er sivil søksmål."*

Politidirektoratet er bekymret for hvilke konsekvenser forslaget vil få for politi og påtalemyndighet. Forslaget om krav til dom for erstatning må utredes nærmere da det kan få betydelige konsekvenser for politiets og påtalemyndighetens arbeid. Vi har ikke hatt kapasitet til å foreta gode nok estimater av hvor store de økonomiske og administrative konsekvensene vil være for politi og påtalemyndighet, og det er også flere premisser og forutsetninger for en slik beregning som må klargjøres nærmere. Imidlertid anser vi det som overveiende sannsynlig, bl.a. ut i fra de enkle beregninger som er gjort, at den økonomiske konsekvensen av forslaget vil innebære et økt ressursbehov tilsvarende et betydelig millionbeløp for politi og påtalemyndighet. Vi har nedenfor fremhevet noen av de konsekvensene som vi ser at særlig vil kunne innebære merarbeid for politi og påtalemyndighet.

Som påpekt av både Oslo og Troms politidistrikt vil bistandsadvokaten i saker hvor fornærmede har rett til bistandsadvokat, kunne bidra i arbeidet med forberedelse av erstatningskravet. For mange av straffebudene som skal gi rett til erstatning, vil imidlertid ikke fornærmede ha en ubetinget rett på bistandsadvokat. I saker hvor det ikke oppnevnes bistandsadvokat vil arbeidet med å forberede erstatningskravet tillegges politi og påtalemyndighet og slik innebære merarbeid. Det må også antas at fornærmede i slike saker vil ha et økt behov for veiledning og informasjon fra påtalemyndigheten.

Behov for veiledning og informasjon vil også gjelde i saker som ender med henleggelse. Det er uklart for Politidirektoratet hvem som skal ivareta fornærmedes behov i saker hvor den voldsutsatte må reise sivilt søksmål fordi erstatningskravet ikke behandles i straffesak.

Kravet om fullstendig behandling av erstatningskravet vil også få betydning for hvor mye tid og ressurser som brukes på den enkelte sak. Etter vårt syn er det sannsynlig at en fullstendig behandling av alle erstatningskrav vil innebære merarbeid for politi og påtalemyndighet. Etter vårt syn må det også forventes at gjennomføringen av den rettslige behandlingen av erstatningskravet vil medføre økt tidsbruk under hovedforhandlingen, særlig ved kompliserte erstatningsrettslige spørsmål.

Direktoratet forventer også at krav om dom vil medføre flere klager over tiltalebeslutninger og henleggelse ettersom den voldsutsattes mulighet til å få erstatning vil være å reise sivilt søksmål dersom erstatningskravet ikke behandles i straffesaken. Det er også sannsynlig at det vil bli større involvering og flere klager på påtalemyndighetens beslutning om hvilke straffebud som anvendes, da valg av straffebud vil være avgjørende for hvorvidt den voldsutsatte får rett til erstatning eller ikke. Klage på avgjørelse og straffebud vil innebære at saken må behandles på nytt.

På bakgrunn av det ovenstående mener Politidirektoratet at det er nødvendig å utrede nærmere hvilke konsekvenser kravet om dom for erstatning og kravet om fullstendig behandling av erstatningskrav i straffesaken vil få for politiet og påtalemyndighetens arbeid.

Når det gjelder de øvrige forslagene i høringsnotatets punkt 8 vil direktoratet bemerke at vi tiltrer departementets vurderinger i punkt 8.1.5.3 (saker med skyldkonstaterende påtaleavgjørelse). Videre stiller direktoratet seg positiv til å regulere særskilt retten til erstatning i saker med et særlig høyt antall fornærmede. Etter vårt syn er det viktig at fornærmede ikke mister retten til erstatning og at det i det videre arbeidet med høringen ses hen til forslaget om nytt straffebud om serieovergrep for å sikre fornærmedes rett til erstatning også i slike saker.

## **9. Øvrige vilkår for å få voldsoffererstatning**

Departementet foreslår at det skal stilles krav om at forholdet det søkes erstatning for er anmeldt. I de sakene det gjøres unntak fra krav om dom, foreslår departementet at det både skal stilles krav om anmeldelse og at søker har bistått ved etterforskningen.

Departementet mener det ikke bør kreves at den voldsutsatte selv har anmeldt saken og at det bør være tilstrekkelig at politiet har opprettet en sak og registrert skadelidte som fornærmet i saken. Departementet mener kravet om anmeldelse også bør gjelde i saker der skadevolder er død, ukjent, under 15 år eller utilregnelig. Departementet foreslår ikke at det skal oppstilles noen frist for når forholdet må være anmeldt. Videre mener departementet det er viktig at den voldsutsatte bidrar til politiets etterforskning, slik at gjerningspersoner identifiseres og hendelsesforløpet blir klarlagt. I saker som behandles av Kontoret for voldsoffererstatning foreslås det at Kontoret for voldsoffererstatning kan avslå en søknad om erstatning fra staten i tilfeller der det fremstår urimelig at staten yter erstatning fordi skadelidte ikke i tilstrekkelig grad har bistått ved etterforskningen.

Politidirektoratet støtter forslaget om krav til anmeldelse og mener det i utgangspunktet er rimelig å forvente at søker har bistått ved etterforskning. Vi vil imidlertid påpeke at det finnes tilfeller der det av forståelige grunner er slik at fornærmede ikke samarbeider med politiet. Dette kan for eksempel gjelde saker om mishandling i nære relasjoner, tvangsekteskap eller menneskehandel, hvor fornærmede kan være ambivalent til å samarbeide med politiet. Samarbeidet med politiet kan føre til brudd med familie, og fornærmede kan frykte for represalier fra bakpersoner mv. Direktoratet forutsetter at departementet tar dette med i vurderingen og eventuelt åpner for unntak fra krav om medvirkning til etterforskningen.

### **13. Forholdet til andre erstatningsordninger**

I høringsnotatets punkt 13 drøftes forholdet til andre erstatningsordninger. Departementet er usikker på om voldsoffererstatningsordningen bør gjelde for saker som omfattes av pasientskadeloven eller yrkesskedeforsikringsloven og drøfter i høringsnotatets punkt 13.1.4 alternative løsninger. Departementet konkluderer med at ny ordning om erstatning fra staten til voldsutsatte fortsatt bør gjelde for slike saker.

Politidirektoratet mener at personer som får yrkesskadeerstatning eller pasientskadeerstatning bør kunne få utbetalt oppreisning etter voldsoffererstatningsordningen og støtter departementets forslag om at ny ordning om erstatning fra staten til voldsutsatte også bør gjelde for slike saker.

### **14 Geografisk virkeområde**

Departementet foreslår at ny ordning skal gjelde for alle handlinger som har skjedd i riket, uavhengig av om skadelidte er bosatt her. Der handlingen har skjedd i utlandet, ytes det erstatning dersom straffesaken er behandlet ved norsk domstol. Departementet foreslår at det i slike saker utelukkende skal utbetales erstatning til voldsutsatte som har bopel i Norge. Departementet tar opp spørsmålet om det bør ytes erstatning til utenlandske barn, men peker på betenkeligheter ved en slik løsning. Departementet skisserer en alternativ løsning der utenlandske borgere, uavhengig av alder, kan få erstatning, men begrenser dette til kun å dekke skade på person (økonomisk tap), ikke oppreisning eller menerstatning.

Politidirektoratet støtter forslaget om at det skal ytes erstatning for handlinger skjedd i utlandet. Som påpekt i vårt hørings svar til NOU 2016: 9 bør det være et vilkår at voldshandlingen anmeldes til norsk politi, uten ugrunnet opphold, etter hjemkomst til Norge dersom den ikke er anmeldt i utlandet. Vi viser til at det å anmelde seksuelle overgrep i enkelte land kan være vanskelig og forbundet med en risiko for at skadelidte selv blir ansvarliggjort, noe som er et viktig hensyn å ivareta. Ved å oppstille vilkår om anmeldelse etter hjemkomst vil potensialet for misbruk av ordningen kunne reduseres.

Når det gjelder departementets alternative forslag om at også utenlandske borgere skal omfattes av erstatningsordningen, er direktoratet i tvil om erstatning bør begrenses til skade til person. Direktoratet har forståelse for departementets betenkeligheter, særlig knyttet til risiko for at erstatningsordningen indirekte kan medvirke til at flere barn i fattige land utsettes for seksuelle overgrep på internett, men vurderer at grovheten ved slike overgrep kan tilsi at også oppreisningserstatning bør gis.

En mulighet kan være å utrede en ordning eller på annen måte etablere praksis for sikker utbetaling slik at formålet oppnås. Vi kan her nevne en løsning som anvendes ved Utlendingsdirektoratets ordning for assistert retur ved IOMs (International Organization for Migration) returprogram for sårbare migranter, blant annet rettet mot ofre for menneskehandel. Her gir støtten delvis i form av tjenester, blant annet gjennom tilskudd gjennom utdanningssystemet og med formål å forhindre ny utnyttelse. Hoveddelen av reintegreringsstøtten administreres av det lokale IOM-kontoret i hjemlandet. Det bør kunne ses på muligheter for tilsvarende praksis også ved utbetaling av erstatning til utenlandske voldsutsatte i enkeltsaker. I enkelte saker der det er vurdert å foreligge betydelig risiko for fortsatt vold og utnyttelse, og herunder misbruk av erstatning, bør det være rimelig å kunne etablere et samarbeid med myndighetene i aktuelt land for sikker utbetaling mv. Vi viser forøvrig til at ikke alle utenlandske voldsutsatte kommer fra "fattige land". Endelig vises til forpliktelsene i Europarådets konvensjon om tiltak mot menneskehandel ETS nr. 197 artikkel 15 (om erstatning og oppreisning) og påpeker at et skille mellom erstatning og oppreisning kan være problematisk også etter denne bestemmelsen.

### **17. Organisering**

Ettersom departementets forslag er at det skal foreligge dom om erstatning i de aller fleste sakene der det skal utbetales erstatning, vil det i de aller fleste saker ikke fremmes søknad eller fattes vedtak. Skadelidte skal tilnærmet automatisk kunne få utbetalt beløpet dersom domstolene har dømt skadevolder til å betale. Departementet påpeker at spørsmålet om hvilken virksomhet skal bør få ansvaret for å foreta utbetalinger der det foreligger dom, må utredes nærmere, og drøfter i høringsnotatets punkt 17.4 hvilke virksomheter som kan være aktuelle.

Politidirektoratet har ikke noen synspunkter på hvordan en klageordning etter ny lov bør organiseres. I høringsnotatet antar departementet at det bør være påtalemyndigheten som får ansvaret for at virksomheten som skal utbetale erstatning får oversendt dommene der skadelidte er tilkjent erstatning. Politidirektoratet vil påpeke at antas at forslaget vil innebære en større belastning på politi og påtalemyndighet som følge av forventet økt saksvolum.

### **18. Fri rettshjelp til voldsutsatte**

Departementet foreslår å innføre stykkprisbetaling for fri sakførsel i erstatningssak mot skadevolder. Slik Politidirektoratet forstår forslaget, vil dette kun gjelde i saker der den voldsutsatte må gå til sivilt søksmål og få dom for erstatning. I likhet med Oslo politidistrikt kan ikke Politidirektoratet se at forslaget vil kunne avhjelpe den arbeidsbelastning som politiet og påtalemyndigheten antas å bli påført som følge av ny erstatningsordning.

Politidirektoratet vil understreke at når departementet foreslår gå bort fra ordningen med søknad om voldsoffererstatning, er det desto viktigere å sikre at den voldsutsatte får tilstrekkelig juridisk rådgivning og bistand. Etter vårt syn må det anses ekstra byrdefullt for den fornærmede å måtte reise sivilt søksmål for å få rett til erstatning. Vi viser forøvrig til vårt høringssvar til NOU 2020:5 Likhet for loven hvor vi ikke støtter rettshjelpsutvalgets forslag om å oppheve retten til fri rettshjelp i saker om voldsoffererstatning.



## **20. Økonomiske, administrative og andre vesentlige konsekvenser**

I høringsnotatets punkt 20 redegjør departementet for forslagens konsekvenser.

Departementet trekker i stor grad frem mulige besparelser ny erstatningsordning vil innebære.

Når det gjelder hvilke konsekvenser forslaget antas å ville få for påtalemyndigheten og

domstolene uttaler departementet at:

*"En viktig forutsetning for ny ordning er at hele erstatningskravet blir fremmet for og behandlet av domstolene. Ettersom det ofte bare er deler av de sivile kravene som blir behandlet i straffesaken i dag, vil det kunne innebære økte kostnader for domstolene og påtalemyndigheten når hele kravet skal fremmes og behandles i straffesaken."*

Politidirektoratet kan ikke se at forslagens konsekvenser for politi og påtalemyndighet er drøftet utover dette. Ny erstatningsordning forutsetter at erstatningskrav får en fullstendig behandling i straffesaken. Som påpekt tidligere i høringssvaret antas forslaget å medføre betydelig merarbeid, særlig for påtalejuristene i politiet.

Dersom alle erstatningskrav skal behandles fullt ut i straffesak, forventes det at flere erstatningskrav fremmes og behandles i straffesaken enn det som er tilfellet i dag og at omfanget av erstatningskravene vil bli større. Dette vil medføre lenger saksbehandlingstid og større restanser. Politi og påtalemyndighet har allerede i dag begrensede ressurser og kapasitet. Vi viser i denne forbindelse til "Påtaleanalysen" En påtalemyndighet for fremtiden – NOU 2017: 5 og Politidirektoratets rapport "Kapasitetsvurdering av etterforskningsområdet" (POD 2019) som begge viser at politi og påtalemyndighet er sterkt presset og har betydelige kapasitetsutfordringer. Dersom politi og påtalemyndighet skal påføres ytterligere arbeid, må konsekvensene av forslaget utredes nærmere.

Dersom departementet velger å gå videre med forslaget vil Politidirektoratet kunne bistå i arbeidet med utredning av konsekvenser og estimerer knyttet til dette. I en utredning bør det blant annet ses nærmere på i hvilket omfang erstatningskrav behandles i straffesaker i dag og hvor stor forventet økning av erstatningskrav forslaget vil innebære. Videre må det utredes nærmere hvor mye merarbeid politiet og påtalemyndigheten vil påføres dersom erstatningskrav skal behandles fullt ut i straffesak. Som nevnt under punkt 8 i høringssvaret vil forslaget kunne få konsekvenser for arbeidet med både forberedelsen av straffesaken og den rettslige behandlingen av denne. Videre kan forslaget medføre økning i antall klager over påtaleavgjørelser. Selv om direktoratet ikke har foretatt gode nok estimerer av forslagens økonomiske og administrative konsekvenser, legger vi til grunn at det særlig for påtalejuristene vil måtte påregnes et betydelig antall økning av årsverk og et økt ressursbehov tilsvarende et betydelig millionbeløp for politi og påtalemyndighet. Etter vår vurdering er ikke forslaget gjennomførbart for politiet med dagens bemanningssituasjon. Politidirektoratet anbefaler derfor departementet å utredede forslagens økonomiske og administrative konsekvenser nærmere.

Med hilsen

**Håkon Skulstad**  
*Ass direktør*

**Kristine Langkaas**  
*Seksjonssjef*

*Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.*

Vedlegg:

Høringsinnspill - Oslo politidistrikt

Høringsinnspill - Troms politidistrikt



Deres referanse:  
20/110089

Vår referanse:

Sted, Dato  
Oslo, 21.10.2020

## HØRING - NY LOV OM ERSTATNING FRA STATEN TIL VOLDSUTSATTE

Oslo politidistrikt støtter i utgangspunktet Justis- og beredskapsavdelingens forslag til en lov om erstatning fra staten til voldsutsatte som vil gi en mer effektiv ordning. Målet med lovforslaget er å utarbeide et regelverk som skal gi en rask avklaring av erstatningsspørsmålet som igjen vil hjelpe den voldsutsatte med å legge traumatiske hendelser bak seg. Dette er positivt. Vi mener også det vil medføre bedre rettsikkerhet for partene, sørge for likebehandling og kunne fungere mer effektivt enn dagens ordning

Forslag til ny ordning baserer seg på at det stilles krav om at skadevolder er dømt til å betale erstatning til voldsutsatte. Det forutsettes at hele erstatningskravet fremmes og behandles av domstolene. Dette vil innebære et ikke ubetydelig merarbeid for politi og påtalemyndighet. Erstatningskravet må altså behandles i retten sammen med straffekravet. Det innebærer at dersom påtalemyndigheten har henlagt saken for eksempel etter bevisets stilling eller på grunn av strafferettslig foreldelse, må den voldsutsatte gå til sivil søksmål mot skadevolder for å kunne få erstatning fra staten.

En forutsetning for departementets forslag til ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte, er at de sivile kravene får en fullgod behandling i straffesaken.

Dette er ofte ikke tilfelle i dag. I NOU 2016: 24 Ny straffeprosesslov er det fremmet en rekke forslag som vil kunne medføre at kravene blir bedre opplyst og tilfredsstillende behandlet i straffesaken. Det er blant annet foreslått å skjerpe kravet til angivelse av det sivile kravet og å innføre frist for endring av krav, påstand, påstandsgrunnlag og bevis. Dessuten foreslås justeringer i dagens regler knyttet til rettens saksstyring, tilsvær, sluttinnlegg og saksforberedende møte.

Dette innebærer at bistandsadvokaten, aktor og forsvarer vil måtte sette seg inn i kravet på et tidlig tidspunkt. Man må være godt forberedt allerede når kravet behandles under hovedforhandlingen. Dette medfører at erstatningskravet må være klart allerede når det tar ut tiltale.

Dette vil innebære et ikke ubetydelig merarbeid for politi- og påtalemyndighet. Det er lagt opp til en behandling som er tilnærmet lik en sivilrettslig behandling av erstatningskravet. Dersom

påtalemyndigheten skal utarbeide tilsvar og sluttinnlegg i en sak hvor det kreves erstatning for lidt tap, oppreisning og menerstatning, kan det være liten tvil om at det vil medføre en ikke ubetydelig merbelastning for både etterforskere og påtalejurister.

Behandlingen av straffesakene vil oftere dreie i retning av det sivilrettslige og mye ressurser vil måtte brukes på sivilrettslig saksforberedelse.

Man må tidlig under etterforskningen ta stiling om erstatning vil være aktuelt. Dette betyr at mye av etterforskningen også må dreie seg om momenter av betydning for erstatningskravet. Dette gjelder både i avhør av mistenkt/siktet, fornærmede og vitner. I tillegg vil det også være behov for andre etterforskningssteg som må gjennomføres. Saksbehandlingstiden vil naturlig nok også bli lenger i disse sakene.

I mange av sakene vil det være oppnevnt bistandsadvokat. I disse sakene vil advokaten ofte kunne bidra en del i forhold til erstatningskravet. Dette vil avlaste noe.

Det vil imidlertid også være et ikke ubetydelig antall straffesaker hvor det ikke vil være oppnevnt bistandsadvokat og hvor arbeidet med å klarlegge og forberede eventuelle erstatningskrav vil falle på etterforskere og påtalejuristene. Dette vil være tilfelle for ran, vold mot offentlig tjenestemann og en god del av voldsøvertredelsene – dvs. alle der de fornærmede ikke får betydelig skade, jf. straffeprosessloven § 107a.

I de sakene det er oppnevnt bistandsadvokat, se opplistingen under punkt 5.4 sammenholdt med straffeprosesslovens § 107a, vil det stille strengere krav til oppfølging av fornærmedes rettsstilling under etterforskningen, i forkant av og underveis i hovedforhandlinger. Bla. for avklaring av forhold som nevnt under forslaget punkt 12 knyttet til avkortning. I disse tilfellene er det nærliggende å tenke seg at forsvarer vil be om etterforskningssteg.

Det foreslås at det skal ytes erstatning for skade knyttet til konkrete straffebud i motsetning til dagens ordning som gjelder "handling som krenker liv, helse eller frihet". En opplisting av straffebud slik som foreslås under punkt 5.4 kan medføre en større grad av involvering fra bistandsadvokater og fornærmede når det gjelder spørsmål om subsumsjon, både på tiltalestadiet og i retten. Det samme vil gjelde for henlagte saker. Forslaget medfører en innsnevring fra dagens praksis, ved at bla. at kroppskrenkelse, tvang, frihetsberøvelse, trusler og ran, som ikke er grove, faller utenfor. Dette kan medføre økt krav til mer etterforskning i saker hvor man enten ser klart, eller har konkludert med at sakens opplysninger ikke møter det strafferettslige beviskrav.

En ytterligere konsekvens av forslaget om at det må foreligge en dom for at fornærmede kan få voldsoffererstatning, kan være at politiet vil motta flere klager over henleggelse. Det er ikke usannsynlig at fornærmede vil benytte seg av klagemuligheten med tanke på erstatningsspørsmålet når deres eneste mulighet for å fremme kravet senere er sivil søksmål.

Forslaget om fri rettshjelp for skadelidende/fornærmede i punkt 18, vil kun gjelde i sivile erstatningsspørsmål og vil derfor ikke avhjelpe arbeidsbelastningen i forbindelse med å bistå med konkretisering og spissing av erstatningskravet.

Oslo politidistrikt ser positivt på lovforslaget som vil bety en raskere avklaring av alle forhold knyttet til straffbare forhold, noe som både er i fornærmedes og domfeltes interesse.

På den annen side vil forslaget kunne forlenge saksbehandlingstiden hos politi og påtalemyndighet. Hvor mye arbeid med erstatningskrav i selve etterforsknings- og påtalefasen vil bety i økt ressursbruk er vanskelig å si. Derimot vil det være nødvendig med en økning av ressursene hos politi og påtalemyndighet for å kunne håndtere den sivilrettslige saksbehandlingen av straffesakene.

Med hilsen



Beate Brinch Sand  
*Politiinspektør*  
Felles enhet påtale





# POLITIET

## Politidirektoratet

Postboks 2090 Vika  
0125 Oslo

Troms politidistrikt

Deres referanse:

Vår referanse:

Dato:

20/110089 - 18

23.10.2020

## Høring - Ny lov om erstatning fra staten til voldsutsatte - Ekstern foreleggelse

Viser til PODs oversendelse av 10.09. og departementets høringsbrev med notat av 04.09.2020. Troms politidistrikt ønsker å knytte noen merknader særlig til høringsnotatet kapittel 11.

Det foreslås at voldsoffererstatning kun skal ytes der kravet er fastslått ved dom og at utmålingen skal følge domstolens utmåling. Dette kan i prinsippet synes som en god ordning. Vi vil imidlertid påpeke at dette vil skape betydelig merarbeid for politiet og påtalemyndigheten når det gjelder forberedelse av kravet i straffesaken. Dette synes ikke å være drøftet i høringsnotatet. Et langt større antall fornærmede (skadelidte) enn i dag vil bringe kravet sitt inn i straffesaken. Mange av disse har ikke bistandsadvokat og det hviler på politiet og påtalemyndigheten å forberede kravet for domstolen. Påtalejuristen må i disse tilfellene sørge for at fornærmede lager et oppsett over sitt krav, eventuelt hjelpe til med dette, passe på at nødvendig dokumentasjon for kravet foreligger, melde fra om kravet til domstol og tiltalte ved forsvarer, påberope bevis for kravet, osv. Ofte kommer dokumentasjonen for sent eller er mangelfull, slik at man får valget mellom ikke å fremme kravet i straffesaken eller å utsette straffesaken.

I høringsnotatet side 65 angis hvordan reglene for fremme av erstatningskrav er foreslått skjerpet i ny straffeprosesslov. Departementet mener, også på side 65e, at spørsmål om hvorvidt skadelidte har forsikring og om tapsbegrensningsplikt, vil løses ved å legge til rette for bedre saksforberedelse. Dette arbeidet vil, i saker uten bistandsadvokat, måtte besørges av politi og påtale. Verken politiets etterforskningsenheter eller påtalemyndigheten er ressursatt for å kunne yte tilstrekkelig god hjelp til fornærmede på dette punktet. Dette ligger utenfor påtalemyndighetens kjerneoppgaver og man har verken god nok tid eller tilstrekkelig kompetanse til å opptre som fornærmedes prosessfullmektig for erstatningskravet. Terskelen for å nekte å ta med fornærmedes krav etter strpl. § 427 annet ledd, vil måtte heves dersom ordningen blir endret slik det er foreslått.

Dersom lovforslaget vedtas slik foreslått, bør man se på om området for bistandsadvokat bør utvides. Dette kan for eksempel gjøres ved en tilføyelse i strpl. § 107a tredje ledd, hvor

Troms politidistrikt

Post: Postboks 6132, 9291 Tromsø  
E-post: post.troms@politiet.no

Tlf: (+47) 77 79 60 00

Org. nr: 974769425  
www.politiet.no

fornærmede kan få oppnevnt bistandsadvokat ved saker gjeldende kroppsskade hvor erstatningskravet står sentralt og er komplisert.

Med hilsen

**Elin Norgård Strand**  
*Politiinspektør*

*Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.*